

ISHLAB CHIQRISH OMILLARI BOZORI .

Ustoz: Raxmatullayev Umarbek

Shogirid: Raximova Farangiz

Toshkent davlat iqtisodiyot

Universiteti To'rtko'l fakulteti

2 – kurs talabasi .

Anatatsiya : Ishlab chiqarish omillari bozori deganda, mehnat, xom ashyo, kapital, yer va boshqa ishlab chiqarish resurslari bozori tushuniladi. Resurslar bozoridagi talab va taklif iste'mol tovarlari bozori ta'sirida shakllanadi. Shuning uchun ham resurslarga bo'lgan talab hosila talab bo'lib, firmaning ishlab chiqarish hajmidan va uning xarajatlariga bog'liq. Ishchi kuchiga bo'lgan talabni alohida firma uchun qaraymiz. Bozor (tarmoq) talabini aniqlash uchun tarmoqqa qarashli firmalar talablari yig'ib chiqiladi.

Kalit so'z :mehnat bozori ,minimal ish haqi ,Ssuda foizi ,disqonlash infliyatsiyaning ta'siri ,nominal foiz stavkasi ,real foiz stavkasi ,yer bozori , iqtisodiy renta (absolyut renta),yer rentasi .

1.Minimal ish haqi. Minimal ish haqi davlat tomonidan qonun orqali o'rnatiladi. Ko'p hollarda minimal ish haqi muvozanat ish haqi darajasidan yuqori qilib o'rnatiladi. Bunday holda umumiy o'rtacha ish haqi oshadi, lekin ishchilarni ishga yollash soni qisqaradi.

Kapital - bu uzoq muddatli oraliqda ishlatiladigan ishlab chiqarish resursi bo'lib, uning yordamida uzoq vaqt davomida mahsulot ishlab chiqariladi.

Kapitalning ikki xil turi mavjud: asosiy kapital (uzoq muddatda foydalaniladigan uskuna, texnologik liniya, bino, qurilma); aylanma kapital (har bir ishlab chiqarish siklida o'z qiymatini tayyor mahsulot qiymatiga o'tkazadigan ishlab chiqarish resurslari, xom ashyo, materiallar, yarim fabrikatlar va hokazolar).

2.Ssuda foizi - kapital egasiga uning kapitalidan ma'lum muddat oralig'ida foydalanganligi uchun to'lanadigan narxdir.

3. Diskonlash - Xarajat va daromadlarni bir xil boshlang`ich vaqtga keltirish hisob kitoblariga diskonlash deyiladi.

4. MRTP - vaqt bo`yicha chekli tanlash normasi, bu shaxsning umumiy tushum darajasi o`zgarmagan sharoitda bir birlik joriy iste`moldan voz kechish hisobiga bo`ladigan kelajakdagi qo`shimcha iste`mol qiymati bo`lib, u shu voz kechilgan birlik iste`molni qoplash uchun etarlidir.

5. Inflyatsiyaning ta`siri. Inflyatsiya yoki narxlarning umumiy darajasining o`shishi joriy va kelajakda olinadigan mablag`lar nisbatini o`zgartiradi. Shuning uchun ham inflyatsiya darajasi loyihalarni baholashda e`tiborga olinishi zarur.

6. Nominal foiz stavkasi - bu joriy pul birliklarida ifodalangan jamg`armaga yoki ssudaga bo`lgan daromad normasi.

7. Real foiz stavkasi - bu o`zgarmas (ya`ni, inflyatsiya darajasiga ko`ra o`zgartirilgan) pul birliklarida ifodalangan jamg`arma yoki ssudaga bo`lgan daromad normasi.

8. Yer bozori - Iqtisodiy nazariyada yer deganda, uning tabiiy resurslari tushuniladi, ya`ni: yerning hosildorligi, undagi foydali qazilma boyliklar va hokazolar. Bunda biz yerning ustki qatlamini qaraymiz, ya`ni uning ustki qatlamidan qishloq xo`jaligi mahsulotlari etishtirishda yoki qurilishda (uy-joy, maktab, korxonalar va hokazo) foydalanish mumkin.

9. Yerga talab. Yerga bo`lgan talab ikki xil bo`ladi: qishloq xo`jaligida foydalanish uchun bo`lgan. Yerga talab va noqishloq xo`jaligida foydalanish uchun bo`lgan talab.

10. Iqtisodiy renta (absolyut renta) - bu cheklangan resurs uchun to`lanadigan to`lov.

11. Yer rentasi - cheklangan yer resurslaridan (boshqa tabiiy resurslardan) foydalanganlik uchun to`lov.

12. Absolyut renta - bu barcha yer egalari tomonidan yerning sifatiga bog`liq bo`lmagan holda oladigan rentadir (absolyut renta K.Marks tomonidan kiritilgan).

Xulosa.

Ishlab chiqarish omillari bozori iqtisodiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchi bo'lib, unda korxonalar o'z faoliyati uchun zarur resurslarni sotib oladi, aholi esa o'z omillarini (mehnat, yer, kapital) taklif qiladi. Bu bozor resurslarning samarali taqsimlanishini ta'minlaydi, narxlar esa talab va taklif orqali shakllanadi. Omillar bozorida barqarorlik mehnat bandligi, ishlab chiqarish hajmi va iqtisodiy o'sishga bevosita ta'sir qiladi. Raqobatning mavjudligi va resurslardan oqilona foydalanish iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, bozorning muvozanat holati esa umumiy iqtisodiy barqarorlikning asosiy omili hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar .

1. Pindyck S. Robert, Daniel I. Rubinfeld. Microeconomics. Global Edition, Pearson Education Limited 2018. P. 787.
2. Campbell R. McConnel, Stanley L. Brue, Sean M. Flynn. Microeconomics: Principles, Problems and Policies. -19 th ed. – New York. The McGraw-Hill Companies, Inc., 2015. P. 604.
3. Андреу Мас-Колелл и др. Микроэкономическая теория. Учебник. – М.: Дело и Сервис, 2016. - 630 стр.
4. Тарануха Ю.В. Микроэкономика. Учебник. – М.: Дело и Сервис, 2011. - 580 стр.
5. Пиндайк Р., Рубинфильд Д. Микроэкономика. / Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2011. - с. 608.
6. Нуриев Р.М. Курс микроэкономики: учебник/ 2-е изд. – М.: Норма, 2012. - с. 576.
7. Salimov B.T., Yusupov M.S., Salimov B.B. Mikroiqtisodiyot. Darslik. – T.: Iqtisodiyot, 2019. - 365 b.